

Iskajo vseh četirlekov in
tako s polnino vred ali
v Mariboru s polnino vred
na dom za celo leto 25 din.,
pol leta 12-50 din., četrt leta
8-50 din. Izven Jugoslavije
46 din. Naročnina se pošlje
na upravnitvo "Slovenski
Gospodar" v Mariboru,
Koroška cesta 5. Lani se
dopušča do odpovedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poština plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Kopa-
piše se ne vračajo. Uprav-
ništvo sprejema naročnine,
inzerate in reklamacije.
Cene inzeratov po dogo-
voru. Za večkratne oglase
primeren popust. Nezapre-
te reklamacije so poštne
proste.
Čekovni račun pošilja
urada Ljubljana št. 10.665.
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

48 številka

MARIBOR, dne 11 oktobra 1928

57 letnik

Kaj je z Radičem?

Stefan Radič je zbežal v poletju preko Madžarske in Avstrije v London na Angleško. Iz Beograda so raztrošili vesti, da bodo Radiča vtaknili pod ključ, mož se je zbal teh pretenj in si poiskal osebno varnost v tujini. Med hrvatskim narodom je veliko začudenje, ker je zbežal njegov večletni voditelj, ga že ni tako dolgo nazaj in Hrvati so prepuščeni na milost in nemilost beograjskim centralistom.

V Beogradu namigavajo prav resno, da sta Radič in Pašić vedela drug za drugega. Nekateri celo naglašajo, da igrata Radič in Miklavž Pašić pod enim klobukom. Morda je celo Pašić dal Radiču migljaj, da naj gre iz Hrvatske. Kaj če je Radič celo dobil od Pašića denar za beg? Kajti danes potovati in ostati več mesecev v dragi tujini, to stane milijone. Na vsak način je Radičev beg zakrit v tajinstveno meglo.

Vprašanje je: Kaj počenja Radič na Angleškem? Ali bo za hrvatsko politiko kaj dosegel? Ali bo njegov pot imel tudi kaj uspeha za cel naš boj proti centralizmu, za borbo proti Beogradu, katerega bijejo naši poslanci?

Dosedaj smo zvedeli, da se je Radič v Londonu razgovarjal z angleškimi pisatelji ter uredniki listov. Mogoče, da je podučil nekatere angleške politike o razmerah v naši državi, o boju Slovencev in Hrvatov proti centralizmu. A eno je gotovo: Angleži se ne marajo vmešavati v notranje zadeve jugoslovanske države. Veliki angleški listi pišejo, da, kakor se Jugoslovani nimajo pravice vmešavati v notranjo ureditev angleške države, tako tudi Angleži ali Francozi nimajo glede razmer v državi SHS nič posla. Značilno je, da se Radiču, dasiravno že več mesecev biva v Londonu, ni posrečilo priti v stik s kakim angleškim ministrom ali uplivnim politikom.

Torej! Kaj je Radič dosegel med Angleži? Nič! To je presneto slaba politika.

Pravijo, da bo iz Londona potoval Radič v Švico. Tam zboruje Društvo (Liga) narodov, ki ima nalogo, da prepreči spore med državami in deluje proti izbruhu vojske. Liga narodov se je dosedaj slabo izkazala. Ne zmeni se dosti za spore in pritožbe iz posameznih držav. Tako tudi vidimo, da Liga noče nastopiti prav nič proti zemljelačnemu Italijanu. Lah nam je ugrabil okoli pol milijona Slovencev in Hrvatov. Tem se strašno slabo godi pod Lahom. Vzel nam je Trst, Zadar, in sedaj še Reko ter vse dohode in izhode Jadranskega morja. A slavna Liga narodov se za vse pritožbe trpečih naših bratov ob Adriji ne zmeni.

Hrvatje med tem po Radičevi krivdi zavlačujejo čas naše gospodarske in politične rešitve od srbijanske centralističnega Beograda. Po Radičevi zaslugi — ker 70 njegovih poslancev sedi doma za pečjo — lahko Srbijanci počenja, kar hočejo. Srbi nas obkladajo z novimi

davki in staroveškimi zakoni, zavzemajo v Sloveniji in Hrvatski postojanko za postojanko, a Hrvatje vse to ne zgane. Ko nam bodo centralisti vlekli že kožo s hrbta, bo še Radič s svojimi 70 poslanci vedno sanjal o «republikli»

Samo ta primer naj služi čitateljem: Že na naše šole, posebno gimnazije in urade silijo Srbijance-profesorje in uradnike. Naše sinove pa odstavljajo, jemljejo jim kruh. Na vseučiliščih v celi državi je sedaj okoli 14000 dijakov, od teh 10.000 Srbov. Tako bodo polagoma vsa višja mesta zasedli Srbijanci. Jedli bodo beli kruh, a Slovenci in Hrvati bodo smeli ostati samo še hlapci, viničarji, slugi ali pa tovarniški delavci, oziroma rudarji v Ameriki.

Kaj pomaga Radiču beg, kaj njegovo razgovarjanje z angleškimi pisatelji, kaj potovanje v Švico k Ligi narodov, kaj njegovo pisanje o «republikli», če pa noče s svojimi 70 poslanci poslužiti sredstva, da bi z našimi in drugimi protivladnimi poslanci pomagal razbiti okrutni srbijanski centralizem v Beogradu!

Pravijo, da se Radič sploh ne bo več vrnil. In če se pa bo, je gotovo, da bo moral priznati, da je njegova zapeljiva politika kriva našega sedanjega žalostnega položaja.

Ali se bodo Hrvatji, ali se bo Radič kedaj spametoval? Morda že; a bojimo se, da bo tedaj že — prepozno.

Vsi za enega, eden za vse!

Že ponovno je «Slov. Gospodar» pisal, da bi bili kmetje nespametni, ako bi nosili svoj denar v banke. Ta denar služi potem fabrikantom in veletrgovcem, dočim ga za kmeta ni. K temu bi jaz pristavil še to: Kaj nam treba mestnih bank? Ali nimamo v vsaki župniji svoje kmečke banke? Kar so fabrikantom in trgovcem njihove banke, to so za nas naše kmetijske posojilnice-zadruge. To so naše banke. Te banke vodimo mi sami in jih lahko kontroliramo in v teh kmetijskih bankah more naš kmet še dobiti posojilo po človeški obrestni meri. Te naše banke-posojilnice si ne iščejo zaslužka na račun kmetov in ne odiraj kakor mestne banke. Samo ena primera: Posojilnice obrestujejo hranilne vloge po 5-6 odstot, od posojil zahtevajo 6-7 odstot. In banke? Te obrestujejo vloge po 8-9 odstot, včasih tudi 10, za posojila pa računajo do 20 odstot in še čez. Kje je tukaj oduševstvo? Tisto malo čistega dobička, kar ga napravijo posojilnice, ostane zadruzi, ki je last nas vseh. Čisti dobički bank pa gredo za visoke plače g. bančnih ravnateljev, tantijeme upravnih svetnikov, za tovarne in tako dalje.

Kdor to bere in premišljuje, si bo mislil, da gotovo ni tako nespametnega kmeta pod solncem, ki bi nosil svojo prihranke v banko. In vendar vsi vemo, da se to na žalost še prepogosto dogaja. Pa ne samo to: dobijo se celo kmetje, ki dvigajo iz posojilnic ter nosijo denar v

banke, ali pa posojujejo trgovcem. Dobijo se kmetje, ki se polakomnijo tiste male razlike pri obrestih, nalagajo v bankah in si s tem vržejo na čelo sramotno znamenje izdajalca kmečkega stanu.

To je nezavednost in obenem nevhvaležnost tako ogromna, da se ne more dovolj ožigosati.

Ni še dolgo tega, kar mi je načelnik neke hranilnice in posojilnice pripovedoval ta le slučaj:

Pred nekako desetimi leti, ko sem bil ravno prevzel načelstvo posojilnice, smo dali večja posojila srednjemu kmetu, ki je bil na tem, da mu bo prodano posestvo. Nismo radi dali toliko, pa dali smo, da rešimo enega kmeta propada. Posojilo je dobil po 3 odstot. Mož si je s tem posojilom opomogel ter začel med vojno celo nalagati. Z leti si je prihranil precejšen znesek. Zadnji uradni dan pa pride s svojo knjižico in hoče ves denar dvigniti. Odborniki, kateri smo uradovali, smo se začudili. Mož je bil v zadregi, končno pa je priznal, da na merava denar posoditi trgovcu, ki mu ponuja 8 odstot, posojilnica pa daje samo 6. Tedaj pa sem se razjezil kakor že dolgo ne in sem možakarju povedal par gorkih. Bilo ga je sram in pustil je svoj denar v posojilnici. Torej: kadar je kdo v stiski, tedaj je dobra posojilnica, ako pa ima denar, tedaj gre mimo posojilnice in se še ne ozre nanjo.

Tako mi je pripovedoval načelnik, ki že dolgo let požrtvovalno in za «božji lon» načeljuje posojilnici. — Mislim, da je še več načelnikov, ki bi lahko iz svoje izkušnje kaj podobnega povedali.

Navedeni primer nam dobro kaže, kako malo stanovske zavednosti še imajo nekateri kmetje. Za nekaj judeževih grošev so pripravljani izdati in prodati svoje stanovske koristi.

Dobro bi bilo, da bi naš priljubljeni list «Slovenski Gospodar» še marsikaj princel in nam kazal, kaj je zadržna zavest, kaj je stanovska zavednost, kaj pomeni pręgovor: «Vsi za enega, eden za vse» in kakega pomena za nas so naše kmečke banke, naše hranilnice in posojilnice. Priti mora tako daleč, da bomo s prstom kazali na izdajalce kmečkega stanu.

O letošnji trgatvi.

Ne zadostuje še za dobro vinsko kapljico samo, če smo poletna opravila v vinogradu izvršili vestno in po najboljših praktičnih izkušnjah. Za dober vinski pridelek, kakor za rentabilnost vinogradništva sploh je trgatve in spravljane mošta največje važnosti, kajti dostikrat je baš nepravilno ravnanje pri trgatvi in spravljaju mošta vzrok, da našega vina ne moremo prodati, kakor bi želeli. Pri letošnji trgatvi pa bo treba še prav posebne previdnosti. Letos grozdje neenako zori, mnogo ga je napadenega od kisljaka in bolnega od peronospore, oidijsa in trnega pikca. Če hočemo imeti od letošnje-

Januš Golec:

Ne kliči vruga!

(Konec).

Kot dijak gimnazijec sem tako rad pohajal po suhah krog rojstne hiše, kjer sem nabiral gobe. Pri tem poslu sem imel na veliko veselje tudi srečo. Ko sem natančno pretaknil vse kote, kjer so rastle gobe in bil že precej obložen s tem zlahtnim plenom, sem sedel na mah pod obsežen hrast in tamkaj čital.

Nečega poletnega popoldne sem bil zopet po gobjem lovu ves zatopljen v knjigo pod hrastom. Čisto neslišno se je vsedel nekdo tik mene in mi pogledal preko rame. Ozrl sem se, prestrašil ter prebledel, da mi je zaprla groza glas Tik mene je sedel Koferc, a strahotno spačenega obraza. Manjkal mu je konec nosa in iz še preostalega dela sta strašili v javnost dve globoki luknji Pri pogledu v ta spačeni obraz me je takoj prešinil spomin izza lanskega leta: lani ga je ugriznil zlodej z jeklenim zobom v nogo, letos pa mu je odgriznil konec nosa in mu razvlekel ter razroval obraz v strašne poteze Koferc je uganil mojo usupljenost, a se je samo zlohотно nasmehnil in menil, da je tudi on čital v tujini, sedaj ga pa že zapuščajo oči in ne more več. Nisem mu nič odgovoril, tudi pogledal mu nisem več v obraz, ker je postal ta človek zame trenutno nekaj mrzlično groznega, da bi jo bil gotovo potegnil pred njim, ko bi se bil upal. Koferc sam mi je najbrž prečital z obraza strah, mi na kratko obljubil, da bova tudi letos lovila v hlače polhe, pohral svoje dolge ude in izgnil med drevjem. Hitro sem zaprl knjigo, eker z gobami pod pazduho in proti domu.

Doma mi je zaupala stara Roza čudno povest o izgubi Koferečevega nosu. Pravila je, da je tako na spomlad enkrat nesel celo butaro novih bičnikov v Kapele na sejm. Suho robo je dobro prodal in tamkaj popival. Pri povratku na križpotu — ga je srečal voznik, ki ga

je prosil, naj prevzame na svoje krepke rame srednje težko vrečo cementa za Markečev žirf v St. Petru. Koferc si je za dobro napitnino naložil cement in trdno obljubil, da ga bo še ta dan oddal na pristojnem mestu.

Voznik se je odpeljal v smeri proti Brezicam, Koferc jo je kresal proti Bizeljsem. Napitnina me je tako težila žep, da je spotoma celo zapil in prišvajdral v St. Peter enkrat okrog polnoči. Mesto, da bi nesel cement na breg k Markecu, si je mislil: Koferc, zakaj bi vlekel ude svojega nesrečnega rojstva na Markečev hrib preko nevarnih korenin, ko pa je cement za žirf in ta je tik ob glavni cesti in na ravnem. Koferc je torej sklenil, da odloži vrečo na šentpeterskem pokopališču, kjer so obzidavali žirf za blagopokojnega Markeca.

Oblačno temna noč je bila. Na polnoč je šlo, ko je odprl Koferc brez strahu železna vrata na pokopališču. Bal se ni niti najmanj, saj je stanoval v mrtvašnici njegov znanec — grobokop Magdec. Kar proti mrtvašnici jo je ubral, a ta je bila zaklenjena. Levo od mrtvašnice je že bil Markečev žirf, krog jame opeka, pesek in apno. Koferc je odložil vrečo tik jame, si obrisal pot in pogledal proti nebu. Težki, gosti oblaki so se vlačili po nebesnem boku, tajinstven vetrič je vlekel Koferc je dognal, da se bo kmalu usul dež — Cement je hotel zavarovati pred dežjem in je stopil nazaj k mrtvašnici po kak kos deske, da bi pokril z njo vrečo.

Pod kapom mrtvašnice je nekaj brodil okrog in kar naenkrat pretresljivo strašno zakričal Njegov krik je jeknil po mirodvoru, se razlegal po St. Petru, a kateri junak bi se mu naj bil odzval, ko pa je buknil vik iz pokopališča Koferc je vikal obupno na pomoč, a vse tiho oblaki so se podili preko pokopališča, veter je začel vleči močnejše, dež je že naškrapal in tudi Koferc je utihnil

Nekaj kot železo trdega je poglal v zid mrtvašnice, da je glasno zaropotalo, si zakril obraz z obema rokama in ostavil kar najurnejših korakov mirodvor šentpeterskih faranov

Za tem ga ni bilo dolgo na spregled, a ko se je zopet pojavil med domačini, so se ga ustrašili vsi pri

prvem srečanju. Bil je brez konca nosa, dve luknji sta mu zijali iz preostanka in obraz mu je bil strašno spačen. Ljudje so začeli govoriti, da mu je sam ta rogati bognavaruj odgriznil nos, ker se je upal ob polnoči na pokopališče in je tamkaj celo pljuval in klel Takja je bila torej zgodba s Koferečevim nosom. Sklenil sem, da se mu bom ognil v prihodnje daleč na okrog in polhov ne bom lovil v njegovi družbi za nobeno ceno.

Te počitnice sem obdržal dolge kodre, niti oče se ni upal več poklicati Kofereca, da bi mi obalinal glavo in namazal vrat s svojo slino.

Počitnice so že šle proti koncu in jaz sem se v duhu že poslavljaj od preljubega mi doma. Par dni pred odhodom v šolo je šla mimo naše hiše čudna procesija. Naprej je stopal žandar z nasajenim bajonetom, za njim so nesli štirje črno pobarvano krsto. Šli so mimo nas in navzgor proti gozdu. Nobeden si ni znal razložiti tega čudnega, za naše kraje naravnost nemogočega spreveda. Predno so se vrnili ti čudni pogrebci, je že znal mlinar povedati, da je bila pri njem Gajska Katra in mu zaupala nekaj groznega. Pravila mu je, da je Koferečeva koza meketala prav na daleč slišno en dan in celo noč.

Katra je šla pogledat in videla, da je bila žival privezana za vrv k v zemljo zabitemu kolcu. Reva je populila do gole prsti vso travo, kakor daleč jo je pustila vrv, a ko ni bilo kaj več za pod zobe, je koza postala lačna ter žejna in se spustila v obupni meket — klic na od pomoč. Katra je odvezala bradačo in stopila h Koferečevi bajti, ki je bila zapahnjena. Pogledala je skozi okno in se ustrašila, da bi jo bil skoraj oplazil sam božji «žlak»

Na tleh v izbi je ležal na hrbtu v mlakah stete krvi in z zavajočo rano preko vrata Koferc. Katra je šla, kar so jo nesle starostne noge in zaupala grozni prizor županu. Župan je javil celo žaloigro žandarmeriji in sedaj so šli, da položijo žrtev v krsto in jo pokopljejo.

Tako mlinar, Pogrebci in žandar so se kmalu vrnili. Stopali molče mimo hiše in zavili proti fari.

Kofercu niso zvonili. Pokopal ga je grobokop čisto